

Příběh maturanta

Dozvěděla jsem se mnoho věcí, o kterých jsem do této doby neměla vůbec tušení. Každý den se nám nenaskytne možnost poslouchat příběhy pamětníků z Litomyšle. Tito lidé žili ve stejném městě, chodili po stejném náměstí, dýchali stejný vzduch, ale přece měli mnohem těžší život než my. Nemohli žít v demokracii, nemohli svobodně vyjadřovat svůj názor. Do této doby jsem si neuvědomovala, jak to mám lehké. Mohu si vybrat školu, na kterou chci jít, můžu říct, co si myslím a můžu dělat spoustu dalších věcí, o kterých se lidem v této době ani nezdálo. Jsem ráda, že žiji v demokracii. Bohužel tito lidé to štěstí neměli. Bylo zajímavé slyšet příběhy lidí z Litomyšle, kteří se snažili o to, aby v Čechách nebyl komunismus. Dělali jsme rozhovory s obyčejnými lidmi, kteří nebyli tolik významní, nedostali žádný metál, ale přesto to byli hrdinové. Snažili se o to, aby byla v Československu demokracie a o to, aby se tady mohlo žít lepším životem. I díky nim můžu žít svobodně.

Markéta Doležalová

Rodinné poměry

Martin Kubík se narodil 22. září 1971 v Litomyšli. Dnes je úspěšným podnikatelem zejména v oblasti výstavby plynovodů, ale i některých dalších činnostech. V době sametové revoluce byl však studentem čtvrtého ročníku Gymnázia Aloise Jiráska v Litomyšli, což byl také důvod, proč jsme jej požádali o rozhovor. Chtěli jsme totiž poznat, jak revoluci prožívali studenti nejvyššího ročníku této prestižní litomyšlské školy. Chtěli jsme také zjistit, zda a případně jak se zapojili do protestů probíhajících v Litomyšli. Během našeho rozhovoru jsme se ale dostali i k rodinným událostem pana Kubíka, které měly značný vliv na vývoj jeho názorů na komunismus...

„Můj dědeček Josef Paukert - otec mé matky, který se narodil v roce 1911 ve Sloupnici, vlastnil pekárnu s obchodem s potravinami, cementárnu a výkup obilí. V roce 1949 mezi vánočními svátky, 26. 12. na Štěpána, mému dědečkovi komunisti vše zabavili. Přijeli nákladními vozy a odvezli veškeré zásoby. Byli tak důslední, že mu vzali i obsah peněženky, kterou měl v kapse. Provedli domovní prohlídku a vše, co mělo nějakou hodnotu, sebrali. Dědeček byl zatčen a odvezen patrně do Pardubic, následně byl v pracovním táboře pod Kunětickou horou. Měl povoleny návštěvy dvakrát týdně za přítomnosti bachaře, vždy ve středu a v neděli pouze na 20 minut. Moje matka za ním jezdila se svojí maminkou na každou návštěvu, která byla možná. Vždy před návštěvou prošly osobní prohlídkou, vše, co mu přivezly, bylo důkladně prohledáno, jídlo rozmačkáno, zda něco neobsahuje. Většinou něco z toho zabavili a již nevrátili - jednalo se především o knihy, které mu vozily. Matce mého dědečka, která s ním žila ve společné domácnosti, mé prababičky, vyměřili důchod ve výši 90 Kčs měsíčně. Moje babička - jeho manželka, byla tou dobou těhotná - čekala své třetí dítě, takže jejich ekonomická situace opravdu nebyla záviděníhodná. Jediné, co jim zůstalo, byl dům ve Sloupnici, ve kterém žili. Dědečkovi hrozil trest minimálně 25 roků vězení nebo také provaz. Naštěstí se v jeho záležitosti angažoval bratr mé babičky z Hradce Králové, který vyvinul maximální úsilí a přes osoby, které dnes již nejsou mé matce známy, se mu podařilo dědečka z vězení za necelý rok za naprosto nestandardních okolností dostat ven.“

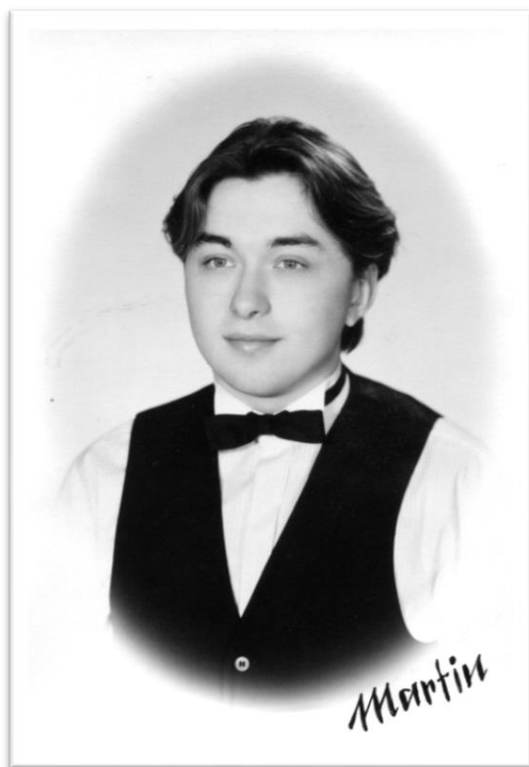
Jenže to nebylo všechno. I po propuštění z vězení byl dědeček pana Kubíka nadále perzekuován. „Radost z jeho návratu domů byla ohromná, byla to v té době naprosté beznaděje opravdu těžko uvěřitelná událost. Dědečkovi následně umožnili vyučit se tesařem a po zbytek života se mohl žít jen manuální prací. Po celou dobu byl pronásledován a perzekuován jen proto, že byl bývalým živnostníkem. V podniku, kde pracoval, vykonstruovali nesmyslné obvinění, že ukradl pracovní nářadí (lopaty, krumpáče apod.) a pod touto záminkou provedli další domovní prohlídku, při které obrátili dům vzhůru nohama, došlo také

k ponižování jeho i celé rodiny mladými estébáky. Ve výloze v České Třebové poté visela jeho fotografie se jménem a textem, který ho označoval za rozkradače socialistického majetku. Následně měl dědeček soud, ve kterém ho obhajoval JUDr. Haupt, který se jako jeden z mála advokátů nebál zastupovat osoby, které tehdejší režim pronásledoval. Jen díky němu vyvážl dědeček bez trestu odnětí svobody a dostal "jen" peněžitou pokutu ve výši 2000 Kčs. Což ovšem tehdy byla nepředstavitelná suma, na níž se musela skládat celá rodina.

A čeho si pan Kubík na svém dědečkovi nejvíce vážil? „Co jsem na něm obdivoval, je fakt, že ho to, čím si prošel, nesrazilo na kolena a vždy si zachoval optimismus a dobrou náladu. Dědeček zemřel v roce 1985. Babička, jeho manželka, která komunisty ze srdce nenáviděla, zemřela bohužel 5 měsíců před sametovou revolucí v roce 1989. Moc nás mrzelo, že se toho nedožila, konec komunistického režimu by pro ni byla obrovská satisfakce.“

Perzekuce se ale nevyhnuly ani rodičům pana Kubíka. Když bylo například jeho matce Jaroslavě Paukrtové jedenáct let, byla vyvedena ze třídy k řediteli školy a tam vyslýchána Státní bezpečností, a to velmi brutálním způsobem – považte sami: „Dotazovali se jí na rodiče, co dělají, zda poslouchají nepřátelské stanice v rádiu atd. Když se moje matka po dvouhodinovém výsledku rozbrečela, tak jí oznámili, že vědí, že je těhotná se svým spolužákem - což bylo naprosto vykonstruované... Prostě to byl nátlak na dědečka přes děti. Navrhli jí dvojku z chování - bezdůvodně. Těch vymyšlených konstrukcí na moji matku bylo několik, všechny nesmyslné s cílem poškodit dceru živnostníka. Matka tím vším logicky velmi trpěla. V osmé třídě dostala na přihlášku na střední školu velké razítko "nežádoucí", proto ji žádná škola nechtěla přijmout. Rodiče byli rádi, že se jim nakonec ze známosti podařilo maminku umístit po základní škole ve 14 letech na poštu v Litomyšli, kde pracovala dalších 40 roků. Začala pracovat v telefonní ústředně, kterou nakonec musela po roce na hodinu opustit, neboť soudruzi usoudili, že by matka mohla odposlouchávat telefonní hovory. Proto musela odejít, našťastí v rámci pošty, k balíkům. Jak matka říká, práce na poště ji bavila, takže si také nikdy nestěžovala.“

A otec pana Kubíka? „Můj otec Miroslav Kubík měl také konflikty s režimem - jak mi

říkal v roce 1990, když si vyzvedl u Státní bezpečnosti svůj svazek, který na něho vedli. Ten začínal v roce 1968 záznamem o tom, že házel dlažební kostky na sovětské tanky, nadával jim atd. a končil 6. 12. 1989 - kde měl každodenní záznam z účasti na demonstracích na náměstí, kterých se každý den účastnil. Byl tam od prvního dne, kdy se jich u sochy Smetany sešlo jen šest, postupně se počet rychle zvyšoval. Můj otec pracoval na Vertexu (jeden z největších zaměstnavatelů v Litomyšli, pozn. aut.), z práce byl ale propuštěn v době normalizace v 70. letech za svoje postoje při vstupu sovětských vojsk. Názory mého otce byly jeho okolí dobře známy, nijak zvlášť je neskrýval. Stejně tak již za bývalého režimu věděl, kdo z jeho okolí donáší informace a kdo je agentem StB, takže pro naši rodinu nenastala po pádu režimu nepříjemná překvapení, která se stala mnohým jiným, kdy netušili, jak Státní bezpečnosti jim blízcí lidé na ně donášeli různé informace.“

Martin Kubík, maturitní foto

Aby toho nebylo málo, byla tu ještě jedna tehdy přitěžující okolnost – příbuzní v západní Evropě. „Naší situaci tehdy ani nepomáhalo to, že moje babička, matka mého otce, byla Němka, žila v Kornicích u Litomyšle, ale celou rodinu měla v tehdejší západním Německu. Měli jsme s nimi pravidelný kontakt, přijížděli za námi na návštěvu a to samozřejmě budilo zájem StB. V mém případě se to projevilo za studia na gymnáziu již jen v podstatě pro mě úsměvným vynecháním mé osoby z agitačních setkání s příslušníky tehdejší armády, kdy tato organizovala na škole náborové akce, aby získala studenty pro vojenské školy. S mým kádrovým posudkem a příbuznými v kapitalistické cizině jsem na tyto agitky nebyl přizván, což mě „moc“ mrzelo.“

Sametová revoluce

Když se v Československu odehrávaly události 17. listopadu na Národní třídě, při nichž byla brutálním způsobem potlačena poklidná studentská demonstrace, byl pan Kubík na Slovensku. Na tu dobu vzpomíná takto: „Události 17. listopadu mě zastihly přímo na Slovensku, takže jsem měl možnost srovnat, jak probíhaly v Trenčíně“ a po návratu domů také v Litomyšli. Když se pan Kubík se svými spolužáky vracel, obdržel od slovenských studentů materiály, které byly výzvami pro komunistickou stranu – výzvami směrem k demokratizaci celé tehdejší společnosti. Tyto materiály tehdy se svými kamarády považovali za naprosto ilegální. Schovávali je a měli strach mít něco takového vůbec u sebe. Ale po příjezdu do Čech najednou viděli, že podobné materiály už visí ve výlohách. Ten rozdíl Slovensko – Čechy byl podle jeho slov výrazný a také jej zaskočilo, že odvaha lidí v Čechách byla tehdy mnohem větší a revoluce tu byla daleko pokročilejší než právě na Slovensku.

„Bylo to jako záblesk z čistého nebe, v podstatě jsme to nečekali a určitě to pro nás bylo obrovské překvapení.“ Tak vyjádřil pan Kubík své pocity, které měl, když se o událostech v Praze dozvěděl. „V první fázi jsme pociťovali strach, jak se události vyvinou, ale rozhodně bych řekl jedno slovo – naděje, obrovská naděje.“ Mnoho lidí – podobně jako Martin Kubík – pociťovalo tuto naději, naději, že se u nás opravdu něco změní a že se lidem otevrou nové obzory života, že se po těch letech tvrdého komunismu konečně něco zlepší.

Byly to však také obavy – obavy o to, že se to nepovede. I ty byly v určitý čas velice silné. Vždyť do poslední chvíle to vypadalo, že komunisté mají moc pevně ve svých rukou – a mnoho lidí si to taky myslelo. „Bylo opravdu spíše překvapením, jak snadno a rychle se celý ten systém zhroutil – a zhroutil se jako domeček z karet“, říká pan Kubík.

Demonstrace v Litomyšli, generální stávka

Jak to bylo ve škole

Jak již bylo řečeno, Martin Kubík studoval ve školním roce 1989/90 ve čtvrtém ročníku gymnázia. Při našem rozhovoru vzpomínal na to, že i mezi studenty byli samozřejmě lidé s odlišnými názory, byli tam studenti, kteří se zajímali, ale i nezajímali o současné politické dění v zemi. Sice se už před listopadem 89 nebáli mezi sebou bavit o různých věcech, ale zároveň si každý samozřejmě musel dávat pozor na to, co a komu říká. Každý z nich také vyrůstal v jiném prostředí, čerpal informace ze svého domova a ty byly velmi odlišné. „Myslím si, že v té době strašně záleželo na tom, z jaké rodiny člověk byl a jakou zkušenost s režimem ona rodina měla. U nás jsem byl prostě od malička veden tím způsobem, že to, co tady probíhá, není dobře a to jednoznačně formovalo moje názory a postoje. Těžko bych mohl v prostředí, v němž jsem vyrůstal, smýšlet jinak.“ Někteří jeho spolužáci byli ještě v době minulého režimu velmi aktivní a na svou dobu jistě i odvážní, když se nebáli do školy přinést například samizdatové Lidové noviny. To bylo i na konci 80. let velmi nebezpečné, ze strany školy za to mohl hrozit tvrdý postih.

O politických událostech po roce 1948 se však studenti ve škole mnoho pravdivých informací nedozvěděli. Jak Martin Kubík vzpomíná, zaznamenal vlastně jen jednu učitelku základní školy, která se nebála nahlas vyslovit o době minulého režimu svůj názor. Na gymnáziu se ale profesori báli. I tak ale bylo studentům jasné, kdo je či není v komunistické straně a u některých lidí tušili, jak ve skutečnosti smýšlí. Ale otevřený dialog v té době neexistoval. Každý měl strach.

Když se pan Kubík vrátil ze Slovenska, hned se zapojil do rodícího se občanského dění v Litomyšli. Každý den se např. účastnil (stejně jako další studenti litomyšlských středních škol) demonstrací u sochy Bedřicha Smetany, které organizoval MUDr. František Zeman. Vždy zde vystupovalo několik řečníků, kteří se snažili pravdivě informovat o situaci v zemi. Vystupovali zde i litomyšlští studenti, kteří studovali na vysokých školách. Komunistická média v té době ještě neinformovala pravdivě (jedinou výjimku viděl pan Kubík v deníku Svobodné slovo, který měl v té době redakci přímo na Václavském náměstí v Praze), a tak se chtěl dozvědět co nejvíce hodnověrných zpráv. A jak na celou tu dobu

sametové revoluce vzpomíná? „Ta atmosféra, která provázela sametovou revoluci, byla naprosto jedinečná, neopakovatelná. Když se o tom zpětně bavím se svými vrstevníky, tak se shodujeme v tom, že jsme rádi – jednak, že jsme se takové události dočkali, a jednak za to, že jsme ji mohli prožít, protože to skutečně nesnese srovnání s žádnou jinou situací... A ta nálada byla v celé republice úžasně euforická.“

Jeden z mnoha litomyšlských plakátů
z doby sametové revoluce

První cesta na Západ

Krátce po listopadu 89 se mohlo opět volně cestovat a této příležitosti využil i pan Kubík. Již 4. prosince 1989 jel do Vídně – jako v té době mnoho Čechů. Jel tam na čtyři dny se svou babičkou, která (jak již víme) byla Němka. *„To byla moje první cesta na Západ. Předtím bych si nedokázal vůbec představit, že překračuji hranice do Rakouska a cestuji do Vídně. To bylo něco natolik nemyslitelného, že jsem si opravdu i v onu chvíli nebyl jistý, zda*

je to realita. Až tak to pro nás bylo nepředstavitelné.“ Asi pro každého občana někdejšího Československa, který využil prvních možností cestovat, to byla velká změna. Když se prý moravské vesnice vyměnily za ty rakouské, naskytl se najednou úplně jiný pohled a snad každého ta změna ohromila. Vše upravené, čisté. V obchodech nabídka zboží, která se nedala srovnat s tou v Československu, kde byl v době komunismu problém cokoliv sehnat.

Pavlaína Šváblová a Ladislav Glesner během rozhovoru

Počátky podnikání

Rodina Kubíkových využila nově nabytých svobod i v jiném ohledu. Již v roce 1990 totiž začala soukromě podnikat. Otec pana Kubíka, Miroslav Kubík, založil firmu, která se soustřeďovala na výstavbu plynovodů (roku 1992 přibyl obchod s potravinami a následně se činnost firmy dále rozrůstala). Začít podnikat samozřejmě nebylo lehké – neexistovaly žádné zkušenosti, koneckonců i v Litomyšli patřili Kubíkovi mezi první, kteří se do podnikání pustili. *„Pamatuji si přesně na ty úvahy o tom, jestli se do toho pustit nebo nepustit. Byl to krok do neznáma, na druhou stranu obrovská příležitost, která otce velmi lákala.“* Kubíkovi se nakonec rozhodli pro podnikání. Protože ale neměli dostatečný obnos peněz, museli si je půjčit. Bance tehdy zastavili svůj rodinný dům – jediný majetek, který v té době měli. Pokud by to nevyšlo, o dům by přišli. *„Ten krok do neznáma byl samozřejmě doprovázen i existenční nejistotou, podnikání se ale nakonec začalo dařit a my jsme i tuto etapu nakonec překonali“*, říká pan Kubík.

Ladislav Glesner a Martin Kubík během rozhovoru

Martin Kubík je s celou svojí rodinou jedním z mnoha příkladů lidí žijících v naší zemi, kterým sametová revoluce úplně změnila život. Z rodiny, která byla neustále pod dohledem StB se stali svobodní lidé, kteří využili příležitostí, jež jim demokratická společnost dala, a snažili se v ní prosadit. Povedlo se jim to. A právě to je na demokracii to důležité a podstatné – kdo chce, může, kdo nechce, nemusí. Záleží to na něm, na jeho schopnostech a odhodlání – ne na příslušnosti k té či oné politické straně.

Zpracovala Markéta Doležalová

Použité fotografie:

Martin Kubík, maturitní foto – foto: archiv Gymnázia Aloise Jiráska v Litomyšli.

Demonstrace v Litomyšli, generální stávka – Regionální muzeum v Litomyšli, inv. č. 22P–C–248, foto: Miroslav Drahoš.

Šance pro 15 milionů – jeden z mnoha litomyšlských plakátů během sametové revoluce – Regionální muzeum v Litomyšli, fond OF Litomyšl.

Pavla Švábová a Ladislav Glesner během rozhovoru s Martinem Kubíkem – foto: Stanislav Švejcar.

Ladislav Glesner a Martin Kubík během rozhovoru – foto: Anna Glesnerová.